

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
21.4.2022
Yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman
Erityisasiantuntija Robin Harms

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävät

- Puuttuu syrjintään ja edistää yhdenvertaisuutta
- Toimii kansallisena ihmiskaupparaportoijana
- Valvoo maasta poistamisen täytäntöönpanoa
- Seuraa ja edistää ulkomaalaisten oikeuksien toteutumista
- 1.1.2022– : Naisiin kohdistuvan väkivallan raportoija

Näemme hyvää kehitystä

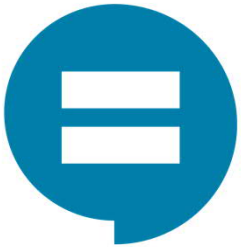

- Keskustelu yhdenvertaisuudesta on laajentunut
- Vammaisten ihmisten oikeudet tunnistetaan yhä useammin
- Antirasistisesta työstä on tullut näkyvä osa monen organisaation toimintaa
- Monta valtuutetun edistämää sovintosopimusta asumiseen ja yksityisiin palveluihin liittyvissä syrjintäasioissa
- Saamelaiskäräjälain valmistelu on edennyt
- Ihmiskauppailmiö tunnistetaan paremmin, ja lainsäädäntömuutoksia on tehty
- Turvapaikan- ja oleskelulupahakijoiden sekä paperittomien oikeuksien turvaamisen näkökulmasta tehdyt lainmuutokset/esitykset ja ministeriöiden selvitykset

Yhdenvertaisuuden toteutuminen Suomessa

Syrjintään liittyvät yhteydenotot ovat yli viisinkertaistuneet vuosina 2014–2021

- On tärkeää, että valtuutetun resursseja vahvistetaan vastaamaan asiakasmääriä

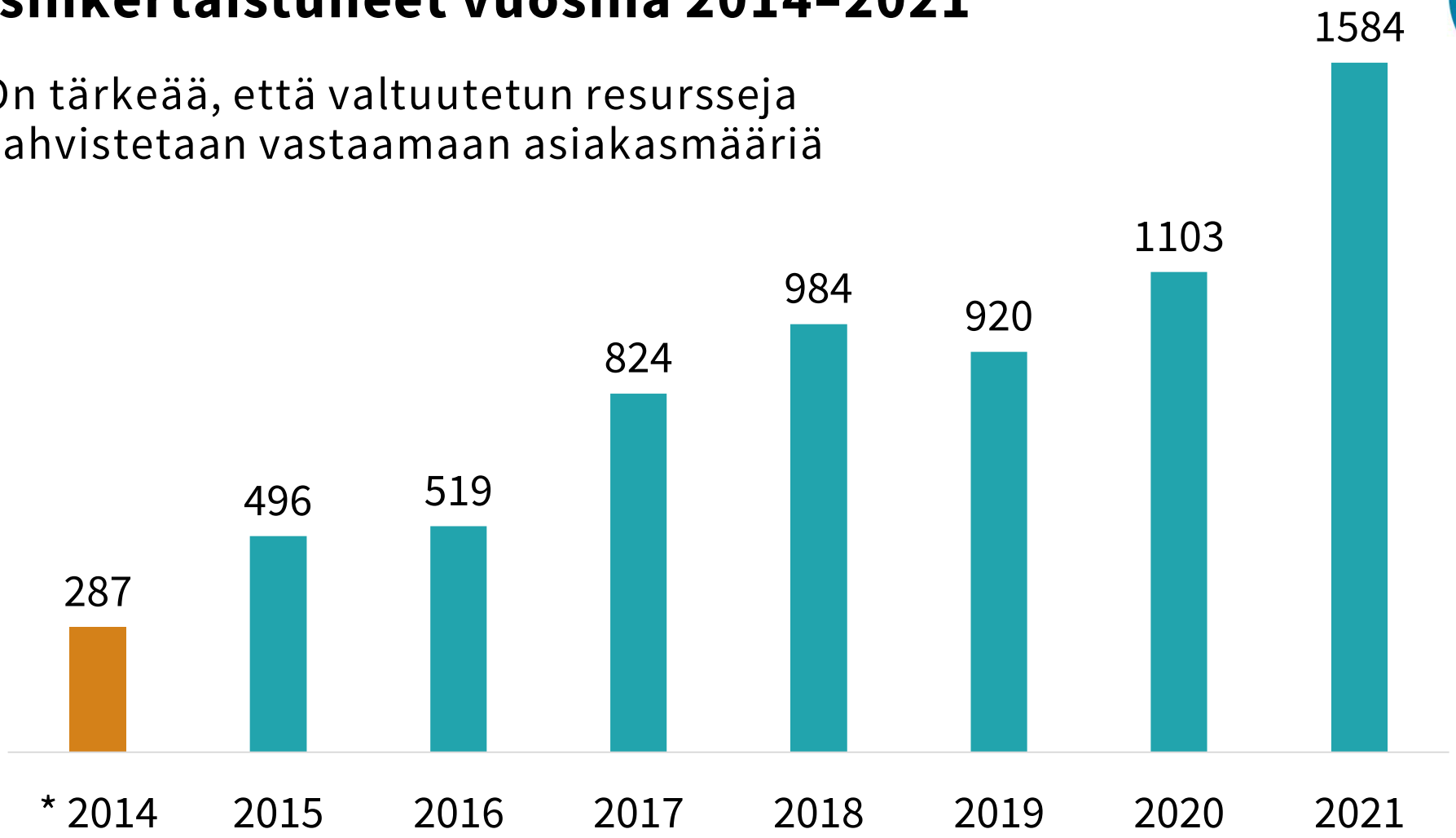

Vammaisuus ja alkuperä ovat yleisimmät syrjintäperusteet valtuutetulle tulevissa yhteydenotoissa 2018–2021

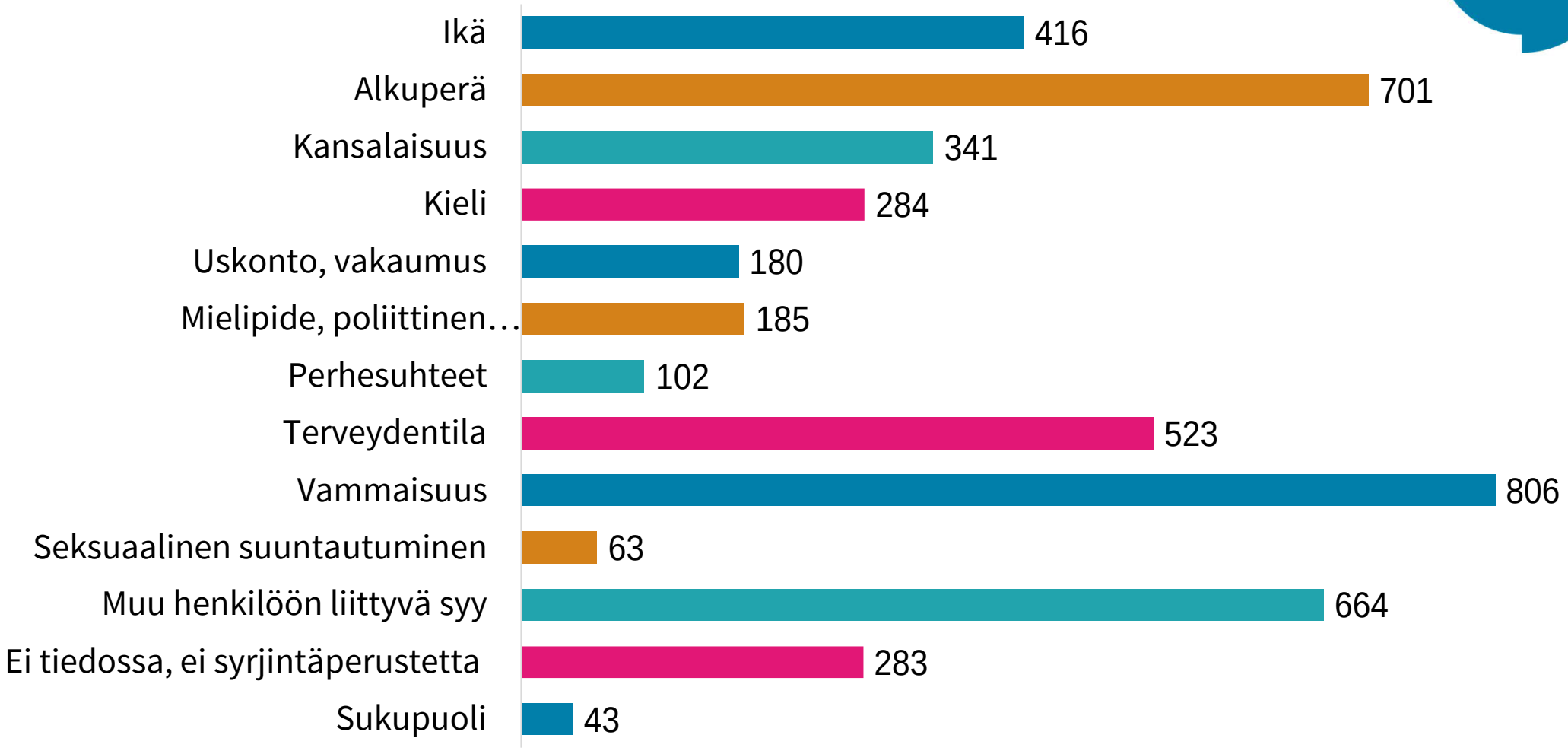

Työelämään liittyviä yhteydenottoja tulee valtuutetulle toiseksi eniten

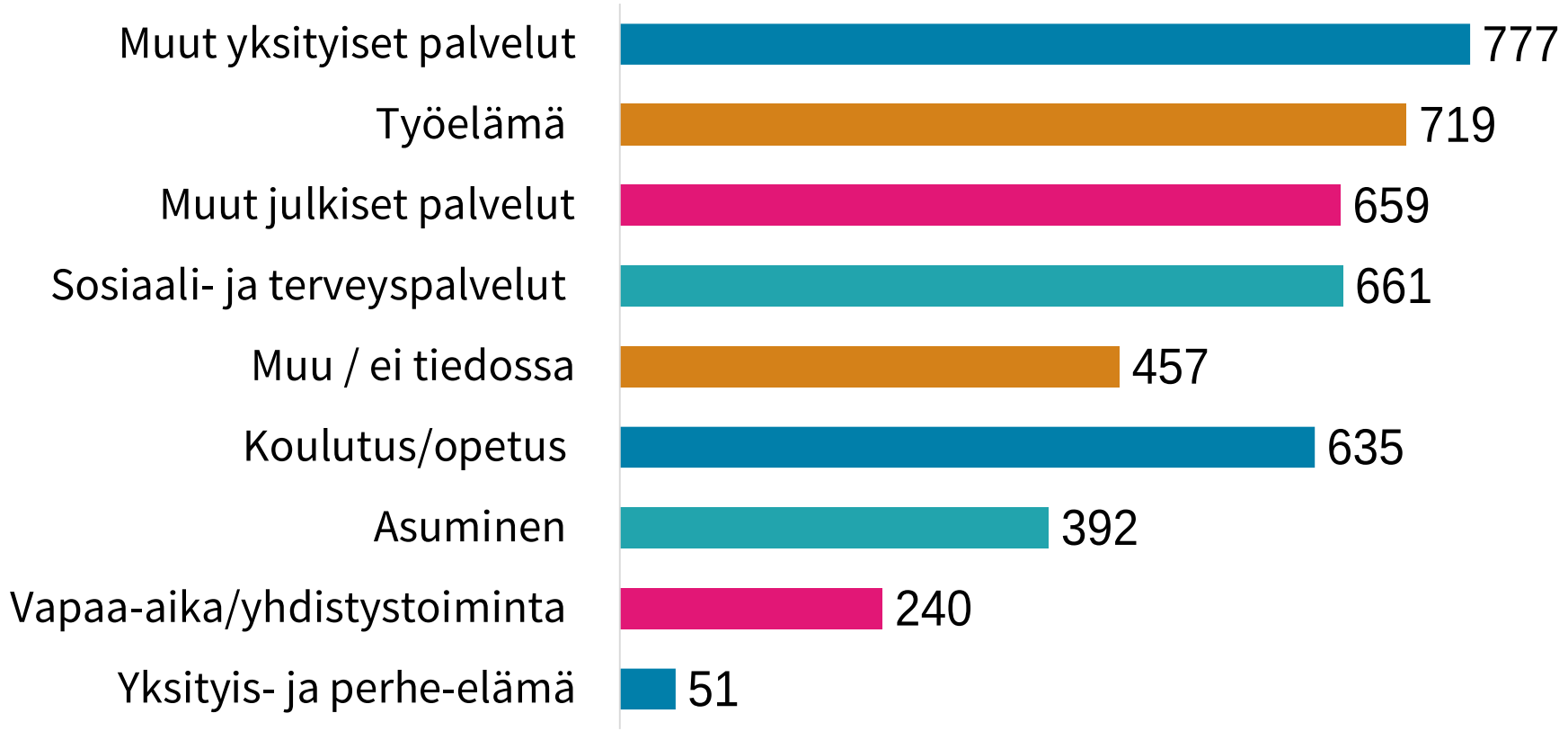

Valtuutetulla ei ole mandaattia puuttua työelämän syrjintään

Helsingin yliopiston tutkimus (2019): ”Henkilöllä jolla on suomenkielinen nimi on neljä kertaa suurempi mahdollisuus saada kutsu työhaastatteluun.”

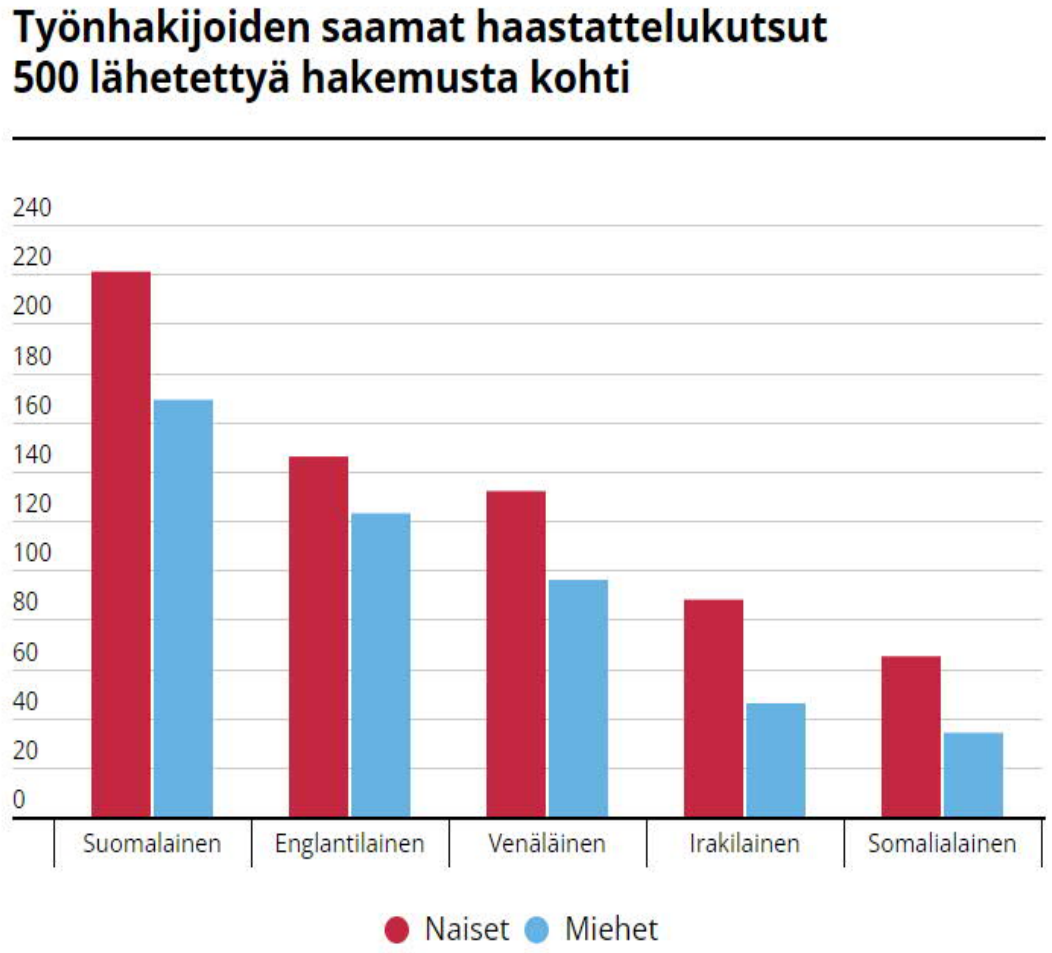

*Ylen uutinen

”Tarvitaan ajattelutavan muutos, jossa vammainen ihminen nähdään aktiivisena toimijana, ei hoivan kohteena”

Lainsäädäntö, viranomaiskäytännöt ja asenteet eivät luo edellytyksiä vammaisten henkilöiden työelämäoikeuksien toteutumiselle

VALAS-lainsäädännön uudistuksessa on huomioitava YK:n vammaisyleissopimus, jotta turvataan yksilölliset tarvelähtöiset palvelut

Merkityksellisissä uudistuksissa ja hankkeissa on arvioitava vammaisvaikutuksia.

Hyödynnettävä positiivista erityiskohtelua.

Tekoälyn hyödyntämisen lähtökohdaksi on otettava yhdenvertaisuuden edistäminen

- Tekoälyn avulla tehtävässä profiloinnissa ja automaattisessa päätöksenteossa on ehkäistävä syrjinnän riskit
- Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi, läpinäkyvyys ja riittävä valvonta on varmistettava sääntelyllä ja toteuduttava käytännössä

Syrjinnän uhrin pääsyä oikeuksiinsa on vahvistettava

Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksessa on parannettava syrjinnän uhrin pääsyä oikeuksiinsa 1/2

- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle yhdenvertaisuuslain mukainen mahdollisuus myöntää hyvitystä
- Nimetyn uhrin vaatimus on poistettava – lautakuntaan myös määrittelemättömään ryhmään kohdistuva häirintä
- Kohtuullisten mukautusten määritelmä vastaamaan vammaisyleissopimuksen sisältöä
- Yhdenvertaisuussuunnitteluvelvoite varhaiskasvatukseen ja koulutuksen järjestäjälle velvoite puuttua häirintään

Nämä esitykset sisältyvät oikeusministeriön työryhmän ehdotukseen joka on nyt lausuntokierroksella…

Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksessa on parannettava syrjinnän uhrin pääsyä oikeuksiinsa 2/2

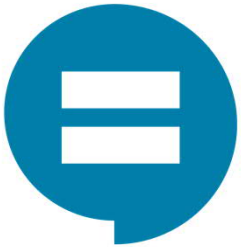

- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle sekä yhdenvertaisuusvaltuutetulle toimivalta työelämän syrjintäasioihin, työsuojelun rinnalle

Ihmiskaupan vastaisen työn on oltava tehokasta: suunnitelmat saatava käytäntöön

Ihmiskaupan torjunnalle on varmistettava laaja-alaiset, kestävät rakenteet

- Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen vaatii osaamisen vahvistamista ja viranomaisvastuun tunnistamista – myös työsuojeluviranomaisella tärkeä rooli tunnistamisessa
- Uhrin suojeluun tarvitaan vahvaa sosiaali- ja terveydenhuollon panosta
- Rikosvastuun toteutuminen edellyttää pysyviä, erikoisosaamisen resursseja ihmiskaupparikosten esitutkintaan ja koko rikosprosessiin

Oleskeluluvilla on luotava turvaa ihmiskaupan uhrien vaikeaan ja haavoittuvaan asemaan

- Vain harva saa oleskeluluvan ihmiskaupan uhrina
- Oleskelulupa ei ole turvattu edes koko rikosprosessin ajaksi

- Ulkomaalaislakia on muutettava siten, että yhä useampi uhri saa oleskeluluvan

Ihmiskaupan uhreja on autettava uhrien tunnistamista ja palveluita kehittämällä

Hyvinvointialueiden vastuu

- Luotava toimivat menettelyt uhrien tunnistamiseksi ja apuun ohjaamiseksi

Tarve lakimuutoksille

- Turvallisesta ja tuetusta asumispalvelusta on säädettävä
- Auttamisen yhteys rikosprosessin etenemiseen on katkaistava

Perus- ja ihmisoikeudet on otettava ulkomaalaisia koskevan päätöksenteon keskiöön

Turvapaikan ja oleskeluluvan hakijan kokonaistilanne huomioitava paremmin

- Vuonna 2015–2016 toteutetut muutokset ulkomaalaislakiin ja lain soveltamiskäytännön kiristyminen heikensivät erityisesti kansainvälistä suojelua hakevien oikeuksia
  - Noin 3000 henkilöä vailla oleskelulupaa, heistä 300 on lapsia
  - Ennen vuotta 2017 saapuneiden ja Suomessa edelleen vailla oleskelulupaa olevien oleskelu on perusteltua virallistaa erillislailla
- Ulkomaalaislakia on muutettava niin, että hakijan kokonaistilanne voidaan oleskeluluvan myöntämisperusteissa huomioida paremmin
- Ulkomaalaislain säännöstä turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeudesta on selkiytettävä – työnteko-oikeus maasta poistumiseen asti

Kiitos!

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

YHDENVERTAISUUSVALTUUTETUN TOIMISTO
Tel +358 (0) 295 666 800
www.syrjintä.fi
www.facebook.com/yhdenvertaisuus
@yhdenvertaisuus
@yhdenvertaisuusvaltuutettu